

una aplicació figurada del terme *xaró*, variant comarcal de *XAI* (i com aquest, de creació expressiva); amb influència, però, d'adjectius de sentit semblant, com *carrincló* i, en particular, *xiroi*. □ 1.^a doc.: ja estava en ús c. l'a. 1900 (Fontserè, c. 1925, en nota marginal al seu *DOrt.*, cridava l'atenció sobre l'absència dels mots *xaró* i *xaronisme*).

Però no recollit en diccs. fins al *DFa*. En escrits no el veig abans de «Interpretació del Vuitcents català» de Coromines (publ. 1932), que defineix amb precisió el caràcter i els orígens literaris del *xaronisme* i dels escrits *xarons*. «... Dues literatures, assistida l'una per les Acadèmies, pels Jocs Florals ---, i l'altra pel poble, pretenen desconeixes --- es fan befa ---: *Lo Castell dels Tres Dragons* i *Lo Cantador* són --- sàtires contra els romàntics ---; punts de vista --- presents en la revisió crítica del *xaronisme* ---; aquella baixa expressió barroera que avui qualifiquem de *xaró* representa ja un esforç ascensional: --- forma popular --- polida, és veritat que grosserament, però sense perdre mai el contacte amb la llengua parlada»; «el realisme *xaró* que sols la perseverança en la cultura podrà refinar»; «En el moviment de *L'Avenc*, les dues literatures, la popular i l'erudita vénen a refondre's: la Catalunya provincial ha mort, i --- amb la mort del provincialisme, s'extingeix definitivament l'esperit *xaró*, i passa a segon terme el folklorisme»: *O. C.*, 1125b25, 1126a4, b17ss.

S'hi veurà també l'assaig sobre Fred. Soler (1938), precisant com els «Singlots» i «Gatades» de Pitarra són ja una superació del *xaronisme* pur dels Robrenyo i Renart (*O. C.*, 1183b9, 1187a3, b10 etc.); «em sembla injusta l'acusació que es fa contra la primera generació de la renaixença cat. pel seu *xaronisme*; ¿foren culpables aquells homes de la fosca barbàrie en què trobaren el nostre poble, sobergament dominat i pobre?», id. (*L'Esperit de Finesa*, 1930, vi, 157). *AlcM* aporta cites de Josep Pla (1942) i *xaronet* en un costumista gironí de 1923.

No s'albiren altres etimologies raonables. També havia pensat si podia ser un manlleu del port. *charão* 'laca, vernís de la Xina' (veg. *XAROL*), idea recomanada per la forma només, però ben inversemblant pel sentit, la geografia i les possibilitats estilètiques de la idea. Derivar-ho d'una expressió pròpia de gent de vida elemental i rústica, com els pastors, és, en canvi, versemblant.

DERIV.: *Xaronisme* (supra). +*Xaronista*: «així com el romanticisme --- contra l'ideal clàssic de bellesa, havia fet la reivindicació de la lletjor, els *xaronistes* catalans, sentint com sentien el S. XVIII cat., del qual eren originaris ---, feien posa de barroeria vulgar --- altrament no haurien trobat gust --- en la rebentada de les coses que no se senten ni s'estimen», id. (*O. C.*, 1187 b2f.). D'un encreuament amb *xufar-se* (*TRUFA*), pot venir tarrag. *xarofar-se* (*AlcM*).

XAROL, 'vernís molt il·lustrós i permanent inventat pels xinesos: laca', 'cuïro de sabata enllustrat amb aquest vernís', pres del port. *charão* 'laca', i aquest,

del xinès *cat-liao* id., compost del xinès *cat* 'vernís' i *liao* 'tinta', 'tintura d'oli'. □ 1.^a doc.: c. 1744 (mall. *AlcM*).

«Las demás peçes de palácio quedavan magníficament adornadas ab mols miralls, pinturas, peçes de *xarol*, cornucòpias, taulas y cantoneras doradas, ab aranyas de cristall de sobretaula», B. d. Maldà (*Excurs.*, p. 169); Belv.: «cert barnís, *liquor gummosus Sinensis aut Japonicus*. En port. ja es troba el 1588 (i amb grafia *acharam*, 1559); en cast. només des de fi S. XVII. *Cat* és la forma dels dialectos xinesos meridionals (Canton etc.), en lloc de *çi* de la llengua mandarina; cf. Gonçalves Viana, *RHisp.* x, 612, i *Apostilas* I, 286-7; Dalgado, *Gloss. Luso-Asiático*, s. v. Per als detalls de la transmissió i l'adaptació fonètica del mot veg. *CHAROL* (*DCEC/DECH*). El terme qualificatiu mall. *xarollo* deu venir de la frase *donar xarol* amb influència de *mariollo*.

DERIV.: *Xarolista* [Lab.]. *Xarolar* [1868, *SLitCosta*] o *enxarolar*. *Xarolina*.

Xaronisme, +*xaronista*, V. *xaró*

XAROP, de l'àrab *šarāb* 'beguda, poció', 'xarop', derivat de *šārib* 'beure'. □ 1.^a doc.: c. 1270 (Cerverí, Lluç).

Cerverí de Girona conta que un dia cavalcant vora el Cardener —de Palà a Torroella— troba una dama, Cortesia, desesperada per la malaltia que sofreix la seva germana, Amor; li diu el poeta «Dompna, sí Déus / m'ajut, doncs eu-s / mostraray tal metgia / --- / on la gariretz / --- / Un *xerop* / faretz, que trop / er de gran carestia [‘serà d'alta qualitat, preu’]: / e metretz-í / del pretz qu'à fi, / vezcometes' on que sia, / de Cardona, jolia; després li preceptua que en prengui una altra dosi, del «preu», de la vescomtessa de Bas, de la de Rocabertí, de la de Cabrera, i si n'hi afegeix una mica del de dues donzelles que anomena, tindrà una eficaç metgia per guarir Amor (24/10.64): el poema porta per títol *Recepta de Xarob* segons el ms. (que igual es podria analitzar *d'Exarob*, posant-ho d'acord amb la forma que presenta el mot en el text, garantida aquí per la mesura del vers).

També en Lluç: «--- Ocasión de la malautia só(n), fill, febres diverses---; e la cura---, en les herbes e en les coses de simple medicina, de les quals hom fa beventdes e *xerops*, letovaris, engüents, empastres ---. Sancnies, dietes --- són pus segures que les receptes ne-ls letovaris ne-ls *xerops* ne les altres coses compostes ---», «de les res d'on fas enguent, / *exarob*, bany o sagnia» (*Doctrina Pu.* LXXVIII, § 24-25, Gili, p. 207; = ed. 1906, p. 146; *Aplic. de l'Art General*, Rims II, 237).

«D'uy més, temps és que tasts algun poc de *xerop* dolç que sia preparatiu de la cura», Genebreda (*Boeci*, Ag., 58), fi S. XIV. Sovint en StVicentF: «Per haver sanitat, que haje *exarop*, e après purga, ve la sanitat; sus axí és de nosaltres: en aquest món no podem haver la glòria, mas bé -ns hi podem dispondre», *Serm.* (I, 68.10; més exs. en els DERIV.). «--- / Si may